

De winter liet niet op zich wachten. Andere jaren was het doorgaans kwakkelen en stond ik vergeefs op de uitkijk, maar nu kwam hij al in november met van dat witte strooigoed en dozen vol stampende en fluitende wind. Vlug de winterhanden en wintervoeten uit de kast gehaald, die mij vroeger zo veel last bezorgden, maar wat staan ze mij goed en wat kan ik er nu goed tegen.

Zo kom ik de winter wel door, de inmaakpotten gevuld, de appels op de schragen, het wilde zwijn gevuld, de kachel gestookt, de arreslee gesmeerd, de paarden op stal, de roemers gevuld, de speculaas gebakken, de amandelspijs gekneet, de kerstboom gezet, de kerstroos op tafel, de kerstgans gekeeld, het kribbetje onder de boom, de heilige Jozef geplakt, de drie koningen nog maar even teruggelegd, de kerstkaarten de deur uit, een zwerver naar binnen genood, en overal de bereidheid tot vrede, even rustig kinderen, straks mag het weer, maar nu even geen bloed op het behang en het witte kleed van december.

II

December in Maastricht. Maastricht als idylle. De christenbroeders sluiten de rijen en zuiveren het nest. De noodklok luidt: moeder, waarom leven wij? Op de hekken van het voetbalstadion de vogels van Hitchcock, krassende geluiden makend en scherpend hun snavels.

Nog liggen de herders bij nachte in het veld, maar verder dan Bemelen zullen zij niet komen. Nazareth ligt in de buurt, maar geen engel te zien. De stadsengel van Maastricht, lijdend aan anorexia nervosa is - vleugellam en uitgeteld - niet langer bij machte van de grond te komen.

Dauwt hemelen van boven. Uit de hemel valt een mengsel van zure regen en natte sneeuw. Tranen over Maastricht.

III

Sneeuw in de achtertuin. De merels schrijven hun eerste wintergedicht. Ik luister naar Schuberts *Winterreise* en huiver: 'Manche Trän' aus meinen Augen ist gefallen in den Schnee' - en bij *Der Leiermann* komen inderdaad de tranen, die ik speciaal voor deze muziek in reserve houd. Bloeddonors genoeg, maar wie helpt je aan tranen als je die nodig mocht hebben?

Stille dagen in Maastricht

Door WILLEM K. COUMANS

De waarheid van december

En zoals altijd is er poëzie die naar binnen komt waaien. Nijhoff: „Het sneeuwt, wij zijn gestorven,/huiswaarts omlaag gedwereld,/het sneeuwt, wij zijn gestorven,/het sneeuwt tussen de korven.” Maar ook Leopold en zijn *Een sneeuw...*

Een sneeuw ligt in den morgen vroeg onder de muur aan, moe en goed beschut en een arm kind komt toe en staat en ziet en met zijn voet

gaat het dan schrijven over dit prachtige vlak en schuifelt licht bezonnen en loopt door, zijn mond trilt in het donker klein gezicht.

Nu zijn het de vogels die, bij gebrek aan een arm kind, schrifttekens in de sneeuw zetten en woordloze poëzie schrijven.

IV

De dichter Leo Herberghs heeft maar liefst veertig jaar gezweven over Maastricht. Zijn *Maastrichtse Sonnetten*, in een lyrische roes geschreven, waren in literaire kringen als zwijmel afgedaan. Als je met de dichter over Maastricht begon leek zijn mond gesnoerd. Nu is hij terug met nieuwe Maastrichtse sonnetten, geplaatst tegenover de oude en gezamenlijk gebundeld: de droombevlogen poëet en de dichter die in zijn woonplaats Heerlen woordarme straat- en windgedichten leerde schrijven (warm van sterfelijkheid) samen onder één dak. Maastricht, een oude liefde. De stad is veranderd, maar zoveel ook weer niet, nog altijd is er de aandrang in lyrische adoratie te vervallen:

sneeuw, en een nieuwe drogreden Maastricht mooier te vinden dan het is vlokken die zich als vinnen bewegen door zoiets duns als dit decemberlicht

Een dichter in gevecht met zichzelf, correcties aanbrenghend op wat hij vroeger schreef, bijvoorbeeld over de

Jeker, die hij „een kleine vorst” noemde: „een kleine vorst is hij wel allerminst./bijna door de stad uitgewist/is hij: iemand die er niet toe doet.” De toon van de nieuwe sonnetten is anders, minder verheven, kaler en zonder de rijmdwang die met de dichter aan de haal ging, stroever, dieper gravend, niet aan de oppervlakte blijvend van de schone schijn. Tot de mooiste nieuwe sonnetten behoort *Hertenkamp*:

reeën en herten houden zich hier schuil achter hun maskers en hun marmeren ogen. breng geen broodkorsten hier. leg een tuil aan hun voeten van oneetbare rozen

Een zanger is Leo Herberghs gebleven: „ik moet het zingend verder dragen”, zegt hij in *Nieuwenhof*, waarvan de laatste terzine luidt: „licht is het leven, zwaar het lood/dat peilt het onpeilbare later/van deze Nieuwenhof, van deze dood.”

V

Een beeld voor december. En alweer een beeld van Han van Wetering, nu niet in de luwte van de binnenstad maar in de urbane wildernis van het eens zo beemdenrijke Randwyck. Toen de akkers in de winter nog als troepen wolven om de stad cirkelden, zoals Richard Powers schrijft in zijn rijke roman *Three farmers on their way to a dance*, waarin Maastricht zo'n merkwaardige rol speelt.

Voor gevoelige zielen is het hedendaagse Randwyck een ware beproeving. Maar zie: daar is ook iets moois ontstaan. Mimosabeemd heet het intieme pleintje, helemaal aan de rand van Randwyck, waar het geestige beeld van Han van Wetering staat, in de lichtheid van de mediterraan aandoende bebouwing, die mij als een speelse lasso van verrukking gevangen houdt.

Op een heldere novemberdag sta ik daar en ben gefascineerd. Een reus-

achtige cactus en een schildpad uit een ver Maastrichts verleden, samengesmolten tot een beeld dat door de aarde zelf gemaakt lijkt, organisch ontstaan op de Mimosabeemd en daar niet meer weg te denken, onlosmakelijk verbonden met de mensvriendelijke architectuur van de hier door 'Beter Wonen' samen met architect Harrie Gulikers gerealiseerde sociale woningbouw.

Een socialistische droom is in Maastricht in vervulling gegaan: Mimosabeemd. Zing een lied in december: Mimosabeemd.

VI

De waarheid van december. Het jaar loopt af maar de tijd stroomt door, als het altijd doordraaiende rad van geboorte en dood en eeuwige wederkeer: een rivier van leven rond de rand van de aarde. Okeanos: de goddelijke rivier die de aarde als een cirkel omringt, kijkend - op een Romeins reliëf in Rome, de zogenaamde Bocca della

Verità (zie foto) - in de oneindigheid van een tijdloze verte.

De waarheid van december. Wel eens een specht gehoord?

Lees het gedicht *De aanstoot* van Ida Gerhardt en begrijp dat de specht ons - en zeker niet alleen in december - iets te zeggen heeft, dat ons begrip van leven te boven gaat.

Hamer, kleine bonte specht; stoot uw snavel op de stammen. In dit bos van molm en zwammen klinkt uw hard geluid oprecht. Hamer in het gistend woud - In mijn hart en in mijn oren dringt uw tikken en uw boren. Hamer op het harde hout. Hamer, kleine bonte specht; straks - zij zullen God wel danken! - timmert men voor mij zes planken. Dan is alle twist beslecht.

VII

Wonend in de warme buik van de binnenstad pleeg ik 's nachts graag even uit het raam te kijken. Wachter, wat is er van de nacht? Dan komt het wel voor dat ik een witte gestalte zie naderen. Roeje Pierre. Roeje Pierre loopt als een slaapwandelaar door de nacht. Een witte vlek die zich uiterst traag voortbeweegt. Het vergeefse leven. Het leven van ons allen, op de langzaam maar zekere weg naar het einde.

Als alles goed is gegaan zijn nu ook de drie koningen, gewekt door de engel van Autun, op weg gegaan, zingend

Wij komen van Oosten, wij komen van ver, à la berline postiljon! Wij zijn er drie koningen met een ster, à la berline postiljon! van cher ami tot in de knie; wij zijn drie koningskinderen. Sa, pater trok naar Vendelo, van cher ami!

Zo hoor ik het graag, en het zou wel eens de waarheid van december kunnen zijn:

En 't kindje heeft er zo lange geleefd, à la berline postiljon! Dat het hemel en aarde geschapen heeft.

Wat het betekent? Ik zou het niet weten. Maar het klinkt zo mooi.

WILLEM K. COUMANS